



LOVENSKI UČITELJ



VERI

VZGOJI

POUKU

V. Letnik

V Ljubljani 15. maja 1904.

Št. 5.

Nova pota.

IV.

Ker ni v krajšem času niti misliti na izpremembo katekizma, se nam je torej na teh „novih“ potih ozirati le samo na katehezo. Pri tej želé „nova pota“ doseči zlasti trojno r. č, trojen napredek: 1) sintetično postopanje pri razlagi in ne več analitično, 2) vsaka razlaga, oziroma katehetična razprava, naj se prične z zgodbo sv. pisma in iz nje naj se izvajajo verske resnice ali naj se gradé pojmi, 3) veliko vlogo naj prevzemó formalne stopnje.

1) O sintezi in analizi smo se že razgovarjali. Reč sicer še ni popolnoma dognana, a vendar je čimdalje več znamenitih katehetov, ki se zavzemajo za sintezo. So pa le še tudi možje, ki se nočejo popolnoma ločiti od analize. Nedavno je, n. pr. eden najslavnejših nemških katehetov dr. Jak. Schmitt, vnovič v desetem natisku, izdal svoje izvrstne kateheze, ki so prvikrat izšle l. 1870 z naslovom: „Erklärung des mittleren Deharbeschen Katechismus“. V uvodu pravi, da mu niso sicer neznane prizadetve za sintetične kateheze, vendar se ni mogel odločiti za sintezo. Po pravici pa poudarja, da tudi on že poprej ni preziral sinteze, marveč jo mnogovrstno rabil, zlasti tam, kjer je hotel otrokom pojasniti kaj čisto novega, ter piše doslovno: „Dass das psychologische Verfahren dabei angewendet werden muss, ist denn doch selbstverständlich. Aber damit ist nicht gesagt, dass dessen einzelne Momente oder „Stufen“ immer genau markiert und hervorgehoben

werden müssen. Wenn man manche Musterkatechesen dieser Art durchgeht, so wird wohl mehr als einem Katecheten das Wort Davids in den Sinn kommen, als er in Sauls Waffenrüstung sich bewegen sollte: „Non possum sic incedere“ — nicht zu reden von der Schwerfälligkeit solchen Unterrichtes, so dass die Kinder vor lauter Bäumen den Wald nicht sehen, von der Zeit, die solches in Anspruch nimmt, und wie langsam man so im Unterricht vorankäme. — Ueberhaupt, meine ich, dürfte es nicht überflüssig sein, hierbei zu warnen vor einer gewissen Methodenreiterei, deren Nachteile man in manchen Elementar- und Mittelschulen zu erfahren schon oft Gelegenheit hatte. — Der Katechet soll meines Erachtens die verschiedenen Methoden kennen und in deren Geist und Praxis eingeführt sein. Wann, wo und wie er aber die einzelne anzuwenden habe, muss er selbst herausfinden. Hat er einerseits ein gründliches Verständnis des Katechismus, seines Inhaltes, der Tragweite der in ihm formulierten Sätze, anderseits eine grosse Liebe zu den Kindern, versteht er sich in ihre Denkart hineinzuleben, und erfasst er endlich die hohe Wichtigkeit und Verantwortlichkeit seines Amtes, bereitet er sich gewissenhaft vor und betet um den göttlichen Beistand, dann wird er immer mehr und leichter das Richtige treffen und Früchte des Heiles erzielen.“

Pripomniti nam je še, da dr. Schmitt ni hotel podati popolnoma izdelanih katehez marveč le bogato tvarino — material za razlago katekizma, seveda že tudi formalno dobro obdelano in pripravljeno. Torej more njegovo izvrstno delo dobro rabiti tudi katehet, ki je krenil na „nova“ pota. Gotovo bo tudi leta moral čestokrat uporabljati analitično metodo, n. pr. kedar je tvarina že otrokom bolj ali manj znana, torej ob ponavljanju, ali pri znanih rečeh, kjer se gre le za večjo jasnost, ali pri zelo lahkinih in ne posebno važnih vprašanjih, zakaj noben pameten voznik ne bo naprezal težkega „parizarja“ z dvojno pripravo za reči, ki jih lahko pripelje z ročnim vozičkom.

Mislimo, da vtegne biti v tem vprašanju najprikladnejša ta-le srednja pot, ki morda končno tudi obvelja: katehet naj svojo učno enoto razpravlja z učenci sintetičnim potom, da jim bo vsaj po vsebini že jasna; potlej naj učenci odpro knjige in ob čitanju naj ponovi glavne reči iz poprejšnje razlage, pridene pa še kratko besedno razlago, kolikor je potrebuje za katekizmov tekst. Ker mu je pa tako kratek čas na razpolago, ne bo smel na dolgo in široko razprezati niti enega niti drugega; pri lahkinih in manj važnih rečeh bo opravil že kar s samo analizo. Popolna sintetična kateheza za iste učence o isti resnici naj bi bila sploh le enkratna; za nekatera vprašanja je pa še treba ni. Zato ne vem, če bi mogli v tem oziru pritrditi Stieglitzu, da je začel svoje kateheze šele za 6. šolsko leto in vse tako obravnava, kakor bi otroci slišali prvič in bi še ničesar ne vedeli o dotični resnici. Prijatelji se ga opozorili že na nekatere hibe, na to menda še ne, ki je pa gotovo dovolj tehtna, ker v pouku je vedno treba zidati na poprejšnje znanje, ki pa v 5 letih ne sme biti tako ničev. Seveda na Nemškem so lažje obširni, avstrijski katehetje pa se moramo izmed vseh drugih zahtev najprej in najtemeljiteje naučiti: štediti čas, te pičle trenutke, ki so nam odločeni za verouk.

2. Drugi kaŝipot pri „novi“ cesti pa zahteva, da naj se izdela vsaka kateheza na podlagi biblične zgodbe. Iz več vzrokov je ta zahteva pretirana.

Že zadnjič smo povdarjali, da ni treba vselej dolge zasnove. Ako se kaka resnica dá na drug način prav lahko pojasniti, bi bila brezpotrebna muka za otroke, ko bi jih po dolgi in težavni poti svetopisemske zgodbe še le hotel dovesti do spoznanja one resnice. Kdor hoče prestopiti majhno vodico, se mu ni treba od daleč zaletavati.

Mnogokrat je pa kar celó nemogoče najti v bibličnih zgodbah primeren zgled za podlago katehetski obravnavi. To so že zdavno spoznali gospodje v „katehetskem društvu“ na Bavarskem. Zato so odstopili od prvotne zahteve, rekši, da v takem slučaju, ko ni mogoče v bibliji dobiti primerne zgodbe, naj si katehet odbere kako drugo zgodbo ali povest. Kmalu je bilo tudi še to dovoljeno, da se sme mesto povesti rabiti tudi kako drugo nazorno pojasnilo, da se le razprava vrši na podlagi konkretnega slučaja ali konkretnih razmer. Kdor torej še zdaj zahteva samo svetopisemskih zgodb za izvajanje verskih resnic, je že zaostal; dobro se dajo rabiti tudi dogodki iz svetniškega življenja, prizori ob liturgiških opravilih, šege vsakdanjega življenja ali tudi spretno izmišljene povesti, da je le kaj konkretnega. To pa že ni več „novo“; slično so že zdavno dobri katehete pojasnjevali verske resnice.

V pošte v pride tudi ta neprilika, da je jako malo takih bibličnih zgodb, iz katerih bi se dala gladko in neprisiljeno izvajati vsa učna enota. Treba jih je torej privzemati več. Ako so učencem že znane kake primerne, tedaj je delo olajšano. Več novih obravnavati hkrati bi pa bila pedagoška nesmisel. Zato si pomagajo s tem, da na podlagi odbrane zgodbe ali povesti obravnavajo en del učne celote, druge dele pa kot „dopolnilo“ razlagajo s primerami ali kakor že in zvezujejo s prvim. Torej tudi tukaj pride nemalokrat „nova“ pot na „staro“ cesto.

Vsiljuje se mi tudi ta-le pomislek. Pravzaprav svetopisemske zgodbe v šolskem pouku nimajo (vsaj edino ne) tega namena, da bi se iz njih izvajale verske resnice, marveč, da bi se ob njih blažilo otroško srce. In zdi se mi, da izgubijo večkrat svoj najugodnejši vpliv, ako se druga za drugo razkosavajo in „izžemajo“, da se ob njih grade katekizmove resnice. Vsaj v višjih razredih naj bi se zgodbe učile tudi radi sebe samih. In v to svrho naj bi se važnejši momenti še spretno razširili, da se otrokom oživi fantazija, da jim zgodba glasneje govori na srce. Katekizmove resnice, ki se na tej stopinji izvajajo, so le bolj pona v l j a n j e; posebno naj bi se povdarjale dejanske resnice. S tega stališča je jako modra zahteva dosedanje, katehetike, da naj se zgodbe dva krat učijo in na dvojni način (seveda ne v istem obsegu). V nižjih razredih kot sredstvo za spoznavanje verskih resnic, kako ga zahtevajo tudi „nova pota“; v višjih razredih pa samostojno, da se učenci že naučenih katekizmovih resnic bolje zavedajo, ter se jih tesneje oklene srce in volja.

3) Kaj naj pa rečem o formalnih stopnjah? Mislim, da najboljša reč pri njih so bili dolgotrajni, semtertja precej vroči boji zanje in zoper nje,

ki so se zadnji čas preselili tudi na Slovensko. Pa zakaj? — Njih prijatelji in nasprotniki so nam obširno pojasnili dobro in slabo stran. Iz teh preprirov razvidimo, za kaj se pravzaprav gre; razvidimo, da smo do zdaj sami enako postopali, da jedro formalnih stopenj zasledujemo v vsakem boljšem govoru, v vsakem količkanj dovršenem učnem sestavku. (Primeri med drugimi navodilo sv. Ignacija za premišljevanje v 16. stoletju!) Zasluga Herbarta in njegovih učencev je le ta, da so znanstveno opozorili na to pot in jo teoretično utrdili. Razvidimo pa tudi iz te borbe, da se je marsikaj pretiravalo, kakor vselej, ko pride kaj novega med svet. Nekaj se je že ogladilo in oblačilo, nekaj se pa še bo; morda si končno tudi tu porečemo: „Saj smo enako že poprej nastopali.“ Torej tudi tukaj „stara“ pot, le nekoliko predelana in varneje ograjena. Nerazporazumljenje je bilo zlasti vsled tega, ker se teoretično dobra pravila niso vselej praktično prav uporabljala (n. pr. na III. stopnji nepotrebne reči primerjale ali pa nespretno primerjale).

Dokaz nam je „katehetsko društvo“ v Monakovem. Od začetka so pozkušali z vsemi petimi; a kmalu so jih (zlasti po vplivanju dvornega svetnika Willmanna) skrčili na tri: po primerni pripravi I. podavanje, II. razlaga, III. uporaba. Praktično pa še zdaj vedno bolj izboljšujejo svoja „pota“. (O formalnih stopnjah in „psihološki“ metodi je „Slov. Učitelj“ že obširneje pisal v I. in III. letniku.)

Po vsem tem, kar smo napisali o „novih potih“, torej ni treba obupavati niti avstrijskim katehetom. Nikar se jih naj ne strašijo. Ako jih prav uporabljajo in izboljšavajo, jim bodo gotovo donašala mnogo koristi. Zlasti je paziti na te-le reči: 1) Poslužujmo se v katehezi sinteze, in sicer 2) si jemljimo po „psihološki“ ali Stieglitzevi metodi za podlago zgodbo ali vsaj kaj konkretnega. (Prednost imajo take zgodbe, v katerih je dobro izražen tudi moment za vzbujo čustev in nagibanje volje.) 3) Učenje naj se urejuje v koncentričnih krogih, posebno v tem zmislu, da se kateheza v isti resnici za iste učence ne ponavlja, marveč ponavlja le nauk, ter se sploh na podlagi tega, kar je že znano ali se je vsaj že učilo, nadaljuje ter obširneje in temeljiteje razlaga le novo. 4) Biblične kateheze naj bodo drugačne, kedar se jemljejo zgodbe za podlago katekizmovi razlagi, in drugačne, kedar so samostojne. 5) Štedimo s časom in uporabljajmo zvesto vsako minuto nam v šoli dovoljenega časa. 6) Spretni kateheti naj svoje kateheze, katere so se jim posebno posrečile, priobčujejo tudi v tisku, ker s tem lahko veliko koristijo mladim katehetom začetnikom, po njih slovenski mladini ter po mladini slovenskemu narodu.

K.



Ljudska šola na Kranjskem.

(Piše Viktor Steska.)

(Dalje.)

7. Ljudska šola na Kranjskem od l. 1804—1810.

Osrednja vlada na Dunaju se je hvalevredno trudila, da bi čim bolj pospešila ljudsko šolstvo. Z dvornim dekretom 10. febr. 1804. je objavila šolski načrt (Schulplan) za nemško šolstvo. S tem je poverila nadzorstvo cerkvi, upravo pa je vlada pridržala sama sebi. V vsaki škofiji naj bi bil deželni šolski nadzornik kanonik, po dekanijah pa dekani; če pa kateri dekan tega posla ne sprejme, naj se imenuje kak drug duhovnik za šolskega nadzornika z imenom vicedekana.¹⁾

Deželna vlada je predlagala 29. febr. 1804., naj bo kanonik Bernard pl. Schluderbach deželni šolski nadzornik, prefekt Frančišek Hladnik in novomeški prefekt naj pa poskrbita za sestavo novih šolskih knjig. Bernard pl. Schluderbach je bil potrjen 21. nov. 1804. za nadzornika. Kot tak je moral poročati deželni vladi o šolskih razmerah na Kranjskem. Njegov urad so imenovali navadno konzistorij. Schluderbach je pa takoj uvidel, da ni dovolj trden za ta, zlasti v začetku težavni posel. Zato je že 19. jan. 1805. prosil, naj vlada imenuje drugega nadzornika, ali pa naj mu dovoli pomočnika za pisarno (kancelista). Dvorni odlok 22. febr. 1805. mu je prošnjo za kancelista odbil, pač pa mu je obljubil, da bo skrbela vlada za odškodnino potnih stroškov. Schluderbach je pa ponovno prosil, naj ga oprosté te službe. Ustregli so naposled njegovi prošnji in z dvornim dekretom 9. julija 1805. imenovali za nadzornika kanonika Jos. Wallanda. Ta se je lotil z veseljem tega posla. Živahno življenje se je pričelo, ki je pa bilo tudi res potrebno. Mnogo šol je namreč že prenehalo, ker ni bilo ljubega miru, ampak se je še vedno glasila bojna tromba, in so morali ljudje vsled velikih vojnih stroškov visoke davke plačevati.

„Trka nam Francoz na vrata,“ je pel Vodnik; pa to bi se preneslo, a prišel je Francoz celo v deželo in se v njej ugnezdil. Prvič je prišel l. 1797. Vzel je Idrijo 23. marca in ostal v deželi do 8. maja. Drugič se je naselil 28. nov. 1805. in odšel 4. jan. 1806. Da ti časi niso bili šoli ugodni, je umljivo, saj „inter arma silent Musae“. Vendar so se oblasti trudile ne le vzdržati obstoječe šole, marveč vpeljati tudi nove. Doslej so imeli šole večinoma v najetih sobah, odslej naj bi občine zidale nova šolska poslopja.

Vlada ni bila prijazna zasebnim učiteljem. Ukazala je 11. marca 1806., da morajo zasebni učenci s svojimi učitelji vsak mesec priti k izkušnji. Za pripravnike je ustanovila štipendije po 20 gld. L. 1806. je nadzornik predlagal za štipendije sledeče pripravnike: Ignacija Močilar, sina trebanjskega učitelja, Andreja Petermana z Dovjega in Jos. Hribar, sina učitelja iz Kranjske gore.

¹⁾ To poglavje je sestavljeno na podlagi virov kn. šk. arhiva ljubljanskega.

Vlada je predlog odobrila. Vlada je nakazala 12. nov. 1806. orglavcem Josipu Vencajsu z Vrhlike, Jak. Mikoliču z Iga in Jos. Legatu iz Rodin po 10 gld. podpore, ker so se udeležili o počitnicah pedagoškega pouka v Ljubljani.

Da bi se šola ljudstvu bolj prikupila, je vlada prosila 20. jul. 1807, naj pridigarji šolo priporočajo.

Vlada je 5. jul. 1808. naznanila konzistoriju, da se je na Dunaju ustanovila dvorna komisija za uk (Studien-Hofkommission).

Na Kranjskem ni bilo sicer preveč učiteljev, vendar je njih število za silo zadostovalo. Na Goriškem pa je bilo veliko pomanjkanje učnih sil, zato je vlada 19. okt. 1808. naprosila konzistorij, naj sestavi zaznamek učiteljev, ki bi hoteli iti pomagat na Goriško. Zglasili so se na ta oklic: Jernej Stritar, Frančišek Traven, Boštijan Skubec in Martin Faber.

Cesar Franc I. se je osebno zelo zanimal za prospeh ljudske šole. Deželna vlada naznanja 7. jan. 1809. cesarjevo željo, naj bodo šolske sobe zdrave; naj se otroci, ki po tovarnah delajo, udeležujejo vsaj nedeljske šole, če nimajo tovarne lastnih šol. Vlada je zopet 1. aprila 1809. naznanila, da se cesar čudi, zakaj tako malo otrok šolo obiskuje. Kot vzroke navaja, da so šole prereditve, in nekateri otroci preveč oddaljeni od šole, da mnogi otroci prezgodaj stopijo v službo, in da jih starši pogostokrat rajši porabijo za pomoč pri delu in na paši. Konzistorij naj se torej izjavi, ali ne bi kazalo excurrendo pošiljati šolskih pomočnikov v oddaljene kraje. Vlada hkrati ukazuje, da ne sme nihče sprejeti otroka v službo, ki nima izpričevala od župnika, da je hodil v javno šolo in da je bil že izprašan iz krščanskega nauka. Kdor sprejme siroto ali otroka pred 13. letom ali preden je obiskoval šolo, mora ga pošiljati v učilnico. Kdor bi se pregrešil v tem oziru, ga bo klicala oblast na odgovor.

Novi šolski načrt je izšel sicer že l. 1804., a v veljavo je imel priti šele z novim šolskim letom 1805. To se je naznanilo okrožnim uradom, ki so imeli skrb za upravo, in dekanom kot okrajnim šolskim nadzornikom. Vrhutega je bilo treba še vedno pouka in pojasnil. Vlada je izdala v ta namen celo vrsto naredb. Glede prihoda iz nemške glavne šole v gimnazijo je določila 25. jun. 1805., naj se mesto prejšnjega pouka v latinščini poučuje sedaj na normalki zadnja dva meseca 3. razreda pisanje in čitanje z latinskimi črkami, a ne samo nemških besed, ampak tudi latinskih stavkov. Gimnazijski prefekt (ravnatelj) ne sme sprejeti učencev, če ne znajo nemške slovnice in pravilno latinski brati in pisati; v 1. gimnazijskem razredu naj se prične takoj z latinsko slovnico.

Vsi šolski nadzorniki so morali pošiljati vsakoletne šolske tabele. Za urnik so bili razposlani posebni vzorci. Vse te so morali izpolniti in jih vrniti konzistoriju. Vlada je 28. okt. 1805. poslala 20 izvodov novega šolskega načrta s tabelami vred konzistoriju.

Tudi za katekizem je vlada skrbela. Ljubljanskemu konzistoriju je poslala 12. nov. 1805. od dunajskega ordinariata potrjeni mali katekizem z naročilom naj se vpelje in tudi v slovenščino prevede. Prevod je res oskrbel

začasni gimnazijski prefekt Val. Vodnik.¹⁾ Konzistorij je predlagal, naj se mu dovoli 50 gld. nagrade (11/2 1807.), kakor je tržaški ordinarijat namenil za hrvaški prevod. Dvorna pisarna pa mu je prisodila le 36 gld. nagrade, kolikor je določila tudi za hrvaški in italijanski prevod.

Kakor prej, tako so morale posamezne občine tudi sedaj skrbeti za šolske prostore, za učiteljevo stanovanje in za njegove dohodke. Vrhutega je morala po odredbi dež. vlade (11. aprila 1806.) vsaka duhovnijska cerkev plačati po 5 gld. za šolske nadzornike, ki so morali vse šole svojega okraja vsako leto vsaj enkrat nadzorovati. Podružnice in grajske kapele so plačevale polovico, to je 2 gld. 30 kr. (1 gld. = 60 kr.). Nekateri podružnice so se upirale temu davku, ki se jim je pa spregledal ob resnični ubožnosti. Nekateri grajščaki so se pa izjavili, da rajši opuste kapelico, kakor da bi morali zanjo toliko žrtvovati. Komenda nemškega reda v Ljubljani je mislila, da je izvzeta, pa je morala plačati 5 gld., prav tako uršulinska cerkev v Ljubljani in celo cerkev v Javorju nad Ljubljano, čeprav ni imela tedaj svojega duhovnika. Kapelica na gradu in na Goričanah sta plačevali po 2 gld. 30 kr. Te zneske so morali zbirati dekani in jih pošiljati konzistoriju, ki je denar razdelil, ko so došla poročila nadzornikov. Ker so se pa dekani večinoma odrekli vsakateri nagradi za svoj posel in so zahtevali le povračilo potnih stroškov, je imel konzistorij zalogo za slabše čase. V ta zaklad so se stekale tudi pristojbine za plese in iz zapuščin. Vlada je 18. okt. 1807. določila, kako naj se rabi ta zaklad:

1. Poravnajo naj se stroški deželnega šolsk. nadzornika in okrajnih šolskih nadzornikov;

2. za vzgojo dobrih učiteljev in učiteljic; v ta namen naj se ustanovita dve ustanovi po 60 gld. za pripravnike in ena za pripravnico pri uršulinkah v Ljubljani;

3. sedem uršulinskih učiteljic v Ljubljani dobivaj po 15 gld. = 105 gld.;

4. učitelju na Igu naj se da 80 gld.;

5. učitelju in pomočniku v Kočevju 130 gld.;

6. za premije (darila) in pri teh natekle stroške naj se porabi 60 gld.;

7. šole v Novem mestu, v Kamniku in v Kranju naj dobivajo á 5 gld. = 15 gld.;

8. za vsako drugo šolo (42) po 10 gld. = 420 gld., za deklško šolo pri uršulinkah v Ljubljani 15 gld., v Loki 10 gld., v Kamniku in v Novem mestu po 5 gld.

Vlada je naznanila 16. aprila 1806., da bo novi šolski načrt (kodeks) kmalu dotiskan in se bo potem treba po njem ravnati. Ta kodeks je bil poslej šolski zakonik. 28. nov. 1806 opozarja vlada na normalni šolski zaklad, ki zalaga glavno šolo v Ljubljani, „uzorne šole“ v Novem mestu, v Kamniku in Krškem, in ki podpira tudi še 8 trivialk. Ko bi grajščine (dominiji) tako podpirale ta zaklad kakor idrijska gosposka, bi kmalu narastel in zadostoval

¹⁾ Življenjepisci Vodnikovi tega dela ne omenjajo.

tudi za premije in nagrade, sedaj pa še ni misliti na to. Vlada tudi določuje, da imenuje sama učitelje tam, kjer je patron državna imovina (18./2. 1807).

Vlada je vzela z zadovoljstvom na znanje, da je l. 1807. obiskovalo šolo 599 otrok več kakor l. 1806. in prosi, naj škofijstvo spodbuja duhovnike za nedeljsko šolo, kakoršna glede krščanskega nauka že posluje v Šmariju, v Višnji gori, v Zatičini in v Šmartnem pri Litiji. V istem dopisu pa razodeva vlada razne zanimive podrobnosti. V Trnovem v Ljubljani bo dobival učitelj poleg 78 gld. še 30 gld. podpore od nemškega viteškega reda; upati je, da v kratkem doseže 130 gld. plače. V Trziču se je s šolo dobro pričelo, poskrbi naj se še za šolsko stavbo. V Kropi so ljudje mnogo prispevali za šolo. V Radolici je pouk slab; izmed 153 šolsko obveznih otrok jih hodi v šolo le 48. Za šolsko stavbo v Kranjski gori se je nakazal predujem iz deželne blagajne. V Kamniku je sicer dobra šola, a jo obiskuje od 178 otrok le 45, čeprav ni šolnine. Vpelje naj se torej šolnina, da bodo starši lenih otrok dvojni znesek plačevali. Dekliško šolo obiskuje od 64 deklic le 24. Vpelje naj se tudi tu šolnina in poskrbi učiteljici mesto 81 gld. 24 kr. normalna plača 130 gld.

Dvorni odlok 22. jun. 1808. je pohvalil dekane, da so se odrekli nagradi za nadzorništvo šoli na korist. Vlada naroča 12. aprila 1809., naj se ji pošlje točna razpreglednica o duhovnijah, kjer je šola in kjer je še ni, dalje naj se sporoči, kaj se je v zadnjih treh letih zgodilo in kaj se name-rava storiti in tako vsako leto, ker želi cesar sam vse to pregledati.

Glede zaloge in prodaje šolskih knjig je sklenila vlada pogodbo z vdovo Terezijo Eger 1. maja 1800. Ta je pa odstopila svojo zalogo Andreju Gasslerju 10. oktobra 1801. Ta je pa kmalu odšel in prepustil svojo zalogo Janezu Retzerju.

Ko so prišli Francozi l. 1809. na Kranjsko, se v začetku niso nič zme-nili za šolstvo in so pustili vse pri starem. Dohodki so se pa skoro do cela skrčili; nekaj so jih pobrali Francozi, nekaj jih je pa pogoltnila vojska. Konzistorij je vprašal vlado, kaj naj stori vsled velikih političnih izprememb; vlada mu je odgovorila, a) naj se letni prispevki iz konzistorialnega zaklada porabijo za slabo plačane ali celo neplačane učitelje, za tiskovine in premije; b) prispevki cerkva naj se ne plačujejo več, ker so ustanovljene obresti cerkvenih glavnih, le v slučaju, da cerkve lahko plačajo, naj se ti doneski sprejemajo; c) naj se poizkusi zaklad tako prodati, da se dobi več ko 15 kr. za bankovec 1 gld. Denar je imel torej komaj še četrtnino svoje vrednosti.

Pouk je bil na „nemški šoli“ kolikor mogoče nemški. Krščanski nauk so učili po kmetiških šolah seveda povsod slovenski, le na večrazrednicah je prišla nemščina bolj do veljave. Konzistorij imenuje šoli, ki naj se sta-vita v Selcih in Železnikih l. 1805., slovenski šoli (krainische Schulen).



U č n a s l i k a.

Predmet: *Slovensko čitanje.*

Učivo: *Berilni sestavek „Prva skrb“.*

I. **Priprava.** a) Uvod: Večkrat ste že slišali, da morajo otroci hoditi v šolo. Čemu pa hodite v šolo? Da se kaj naučimo. Kaj se učite v šoli? Brati, pisati, računati i dr. b) Smoter: Danes vam povem povestico, v kateri bomo slišali, čemu se je treba mnogo učiti.

II. **Podavanje.** a) Učitelj pove povest.

V nekem kraju sta bila dva kmeta, Jurij in Marko. Imela sta mnogo otrok. Jurij je bil bogat, a tudi prevzeten; zato ni pošiljal svojih otrok v šolo. Rekel je, da lahko žive brez šole. Otroci so bili veseli, da so smeli ostati doma, a znali niso ničesar.

Marko je bil reven, pa skrbel je za svoje otroke. Pridno jih pošilja v šolo. Sam nikdar ne pije vina, poleti hodi bos, da obuje pozimi otroke za šolo. Večkrat jih opominja, rekoč: „Ljubi otroci, blaga, t. j. premoženja, denarja, vam ne morem dati; le marljivo se učite in pridni bodite, Bog vas že dalje preskrbi. Če boste pametni, boste tudi srečni. Tako je tudi bilo. Tatje so vzeli Juriju denar in dve leti pozneje mu je pogorela hiša; nato je žalosti umrl. Otroci so ostali sirote. Premoženja niso imeli in znali tudi niso ničesar.

Tudi Marko je umrl, pa njegovi otroci so bili vsi preskrbljeni. Bogomil je bil kolar, Ivan kovač, Gregor dober kmet, Anica pridna dekla, Neža pa šivilja. Vsem se je dobro godilo, bili so usmiljeni do ubogih in večkrat so dajali tudi Jurijevim kruha. b) Učenec, ki se oglasi sam, ponovi povest. c) Učitelj vzorno čita povest.

III **Vglobljenje.** Besedna in stvarna razlaga po odstavkih.

Čitaj prvi odstavek! V nekem kraju — — — —. O kom smo čitali? Kakšen je bil Jurij? Bogat, in zato ni pošiljal svojih otrok v šolo. Kako je rekel? Kakšen je bil zato? Brezskrben. Kakšen še, ker se je zanašal na svoje bogastvo? Prevzeten. Kaj so storili otroci? Radi so ostali doma, a znali niso ničesar.

Prva glavna misel. Prečitaj prvi odstavek prav pazljivo še enkrat! Kdo zna povedati to prav kratko? Ti si povedal že nekoliko krajše kakor je v knjigi. Kdo zna še krajše? Povem sam.

Jurij ni pošiljal svojih otrok v šolo. — Ponovi! Narekuj! Učitelj napiše na tablo.

Čitaj drugi odstavek! Marko je bil siromak ...

Mesto siromak rečemo lahko drugače, kako? Revež. Kako je skrbel Marko za svoje otroke? Redno jih je pošiljal v šolo. Čemu? Vedel je, da je jako koristno, če se človek kaj v mladosti nauči. Kako mu je bilo mogoče jih pošiljati v šolo? Niti kapljice vina si ni privoščil. Kaj se pravi to? Kaplja je majhna, kdor si torej ne kupi kaplje vina, si ga ne kupi nič. Tedaj lahko rečemo: vina si ni kupil nikoli. Ali mu je to zadostovalo? Ne, hodil

je poleti bos, da je obul pozimi otroke za šolo. Kakšen je bil Marko, ker je redno pošiljal otroke v šolo? Skrben. Kakšen še, ker ni pil vina in hodil bos? Varčen, štedljiv. Kako je večkrat dejal? Čitaj iz knjige! Mesto dejal, rečemo lahko tudi drugače, kako? Rekel je. Kaj se pravi to, blaga vam ne morem dati? Premožnja, t. j. posestva, živine, denarja. Na koga je Marko posebno zaupal? V Boga. Kako je rekel? Bodite pridni, Bog vas že dalje preskrbi.

Druga glavna misel. Prečitaj ves odstavek pazljivo še enkrat! Kdo zna povedati nakratko? Marko je pošiljal otroke v šolo in zaupal v Boga. Ker je že v prvem stavku na tabli beseda „otroke“, zdaj lahko rečemo drugače, kako?

Marko jih je pošiljal in zaupal v Boga. Narekuj! Učitelj napiše na tablo.

Čitaj dalje, kako se je godilo Jurijevim! Tatje — — — —. Kaj se je pripetilo Juriju? Tatje so ga okradli in mu vzeli denar. In čez dve leti? Pogorel je. Kaj se pravi to? Pogorela mu je hiša in druga poslopja, kakor hlev, skedenj itd. Zakaj je tako hitro umrl po tej nesreči? Bil je zelo žalosten. Da, kajti prevelika žalost škoduje zdravju. Kaj se je zgodilo z otroki? Ostali so sirote z golimi rokami in s prazno glavo. Kdo je sirota? Otroci, ki nima matere in očeta. Kaj je to, imeli so gole roke? Niso imeli ničesar vzeti v roke, ne denarja, ne drugega imetja, bili so ubožni. Zakaj pravimo, imeli so prazno glavo, saj ima vsak človek nekaj v glavi? Takemu človeku, ki se ničesar ni učil, pa tudi ničesar ne zna, pravimo, da ima prazno glavo, ali pa ima slamo v glavi.

Tretja glavna misel. Prečitaj odstavek in povej nakratko vsebino!

Jurij je izgubil imetje in življenje in zapustil uboge sirote. Narekuj! Učitelj napiše na tablo.

Čitaj zadnji odstavek! Tudi Marko je umrl. Kako se je godilo Markovim? Vsi so imeli svoj kos kruha. Česa prosimo Boga, če molimo: Daj nam danes naš vsakdanji kruh? Živeža, obleke, sploh vsega, česar potrebujemo za življenje. Kaj torej pomenijo besede „imeli so svoj kos kruha“? Imeli so vse potrebno. Kaj je bil Bogomil? kolar. Kdo je kolar? Oni rokodelci, ki dela in popravlja vozove. Kaj je bil Ivan? Gregor? Neža? Anica? So li postali ošabni, ker se jim je dobro godilo? Ne, bili so usmiljeni do ubogih in so tudi Jurijevim večkrat dali kruha.

Četrta glavna misel. Prečitaj in povej nakratko ta odstavek!

Markovi so bili vsi preskrbljeni. Ponovi! Narekuj!

IV. Posnetek.

Povej nakratko, kar smo zdaj čitale! A! B! C! Kaj se učimo iz te povestice? Kako potrebna je šola in pouk v mladosti. Kaj boš storil, da si bodeš enkrat lahko služil svoj kruh? Rad bom hodil v šolo in se marljivo učil. Ali zna kdo pregovor, ki pove glavno misel tega berilnega sestavka?

Česar se človek v mladosti uči,
to ga pogosto na starost redi.

Napišem na tablo. Narekuj!

Kdo je pametneje ravnal, Jurij ali Marko? Kaj je več vredno bogastvo ali znanje? Kaj naj torej store starši, ki ljubijo svoje otroke? Skrbe naj, da se otroci že v mladosti uče, kar bojo potrebovali za življenje. Njih prva skrb bodi ta, da redno pošiljajo svoje otroke v šolo, kjer se marsikaj lepega in koristnega uče.

Naslov tega berila je „Prva skrb“.

Zadnjič ste slišale slično povest o pridnem Nacku in lenem Mirku. Kdo jo še ve? Pripoveduj! Povej nauk!

V. Uporaba.

Pismena naloga: Jurij in Marko (njiju lastnosti).

Slika na tabli.

Prva skrb.

Jurij ni pošiljal svojih otrok v šolo.

Marko jih je pošiljal in zaupal v Boga.

Jurij je izgubil imetje in življenje ter zapustil uboge sirote.

Markovi so bili vsi preskrbljeni.

Česar se človek v mladosti uči,
to ga pogosto na starost redi.

S. J.

LISTEK.

Črtice iz učiteljskega življenja.

XI.

Ne delam si sicer zbirke razglednic, tudi jih ne maram razobešati in natikati po stenah — a vendar me vsakrat veseli, če mi moja „poštarica“ — tako namreč pravijo otroci dekletcu, ki mi pošto donša — prinese nekaj priljubljenih s cvetkami ali koščkom prirodne krasote opremljenih pozdravov. Kakor prijazne iskrice so ali oživljajoči žarek, ki nam posveti v samoto. Prinesejo nam včasih dobro voljo in veselje za celi dan.

Najprej se seve pogleda podpis. Potem pride na vrsto poštni kolek. Ko je več časa, se še premotri bolj ali manj umetna slika. Ta nam često še pove, kakšne volje je bil odpošiljatelj, celó majhno črtico njegovega značaja nam včasih odkrije.

Saj je nekdo hotel pogoditi značaj mlade dame po kakovosti njenega parfuma. To se zdi na prvi hip pretirano; a vsekako je res, da ti značajno dekle ne priduhti s premočnimi dišavami, prav kakor ne bo delo na-se pre-

očividne toalete. Zakaj bi torej po razglednici ne smeli sklepati, kakšen je njen odpošiljatelj? V nekoliko prav gotovo!

Zadnjič me je taka razglednica vzlovljila.

Zakaj pač?

Evo na njej dva ljubka otroka. Fantek je in deklica v ličnem planinskem kostumu. Kolorirana sta prav okusno. In kaj delata ta-le otroka? — Poljubujeta se.

Spodaj pa je zapisano: „Kako sta vendar srčkana! Kaj ne?“

A jaz se ne morem razveseliti o pogledu te naivne (?) sličice. Ali je to zopet pretirana črnoglednost v moji duši, ki najde povsod kaj sumljivega? Bomo videli. Morda vendar ne?

Ne dolgo potem dobim zopet tako ljubko (?) sličico na dopisnici: Deček sedi na sodčku, ob katerem sloni že izpraznjena šampanjka. V levici ima tudi že prazen kozarček. Zato pa se željno ozira tja na dekletce, sedeče v drugem kotičku ter mu namiguje z ročico, češ, še meni malo. Deklica namreč pravkar izpraznjuje in va-se vliva peneči šampanjec in vidi se, kako neznansko ji diši. K sreči še tudi njena steklenica ni prazna. Zato jo pa tudi krčevito oklepa drobna levica; sicer bi se ji utegnila prevrniti. — „Srečni otroci! Tem se pa dobro godi!“

Čudna ironija! Slučajno mi namreč prinese ista pošta cel zavitek brošuric, ki jih izdajejo antialkoholisti. — Le tiskajte le! Mi pa slikamo! To je najgotovejši upliv na srce. Ni se nam bati mrtvih črk. Jedna taka sličica ti lahkotno premaga dvajset brošuric ali pa sto. Sliko vidi vsak, čita ž nje in čuti — med tem ko poležavajo brošurice po predalih ali v kupe nako-pičene po prodajalnah čakajoč milostnih odjemalcev. Kupijo jih — beró pa včasih le naslov! —

Pri izložbi V — nove papirnice je stala cela truma otrok. Zamaknjeno so gledali v novo opremljeno okno, v katerem je bilo naznanilo: „Kolektion Osterkarten“. — A med zajci, pisanimi janjčki, kokošmi in petelini, ki naj bi raznašali velikonočno veselje po svetu, si iskal zaman — Zveličarja. — Pač pa se ti je ponujalo elegantno opremljenih pikantnih nespodobnosti, pod katere bi trebala, sicer malo robato a prav prikladno, z Bolandenom zapisati „50 kg Menschenfleisch“. Kaj, so to izložbe za kanibale, ki ne poznajo višjega kakor človeško pečenko?! —

Ah, in na tem si napase oči uboga mladina? Tukaj torej, še na ulici se vliva strup v nedolžna mlada srca, katera čuva doma ljubeče materino oko, v šoli pa neguje skrb učitelja in kateheta!

„Ali prosim vas, otroci vendar tega ne razumejo.“ Res? Mislim da se motite. Nedavno pade moji učenki razglednica iz berila. Prinesti jo mora k mizi. Ko jo vzamem in pogledam, zarudi dekle do ušes. Na razglednici je bil namreč naslikan samotni rendez-vous. O, sedaj mi je bilo jasno marsikaj. V roke so mi bile prišle samoizdelane podobice, male risbe nekaterih nade-polnih malopridnežev. Tekst pod ilustracijo je paralizoval pomanjkljivost svinčnikovo. Povedal je tudi, da ve dotični umetnik prav dobro, kaj je hotel pokazati. Meni pak se je v mislih obnovil spomin na izprva omenjeno razglednico.

Še več. Dne 25. oktobra 1803. se je na Dunaju v okraju Landstrass vršila sodnijska obravnava. Pred sodišče je bil pozvan 11letni reči: ednajst letni deček. Siloma je bil oskrnil petletno dekletce. Kje tiči vzrok tako nezasišane propalosti? Vzemimo slučaj, da hodi nedolžen otrok vsak dan mimo izložbe z „modernimi“ razglednicami. Ali se mu ne bo zastrupilo srce, tudi če bi se obvarovalo doma in v šoli vsacega škodljivega vpliva. Pozitivni opomini ne samo enkrat temveč pogostoma n. pr. v stran poglej, če vidiš kaj nespodobnega, zapri oči — in enako so dandanes prepotrebni. Saj bi

menda kmalu manjkalo mlinskih kamnov na svetu, če bi se postopalo s pohujševalci po besedah svetega pisma. —

— Ali stoje tako pohujšljive slike le slučajno v izložbah, na plakatih?

Nekdanji vodja framonov, vseučilišni profesor Weishaupt ni rekel zaman: „Macht mir die Völker unsittlich, und die Revolution ist unausbleiblich!“ Te besede niso bile le za papir. Najprej prvo, potem mu sledi z logično gotovostjo drugo.

Naše običajne razglednice so dokaz, kako dosledno, kako premišljeno in organizovano delajo nasprotniki krščanske vzgoje, krščanske morale.

In mi? — Še kupujemo dopisnice dvomljive vrednosti. Molčimo k vsemu. Držimo roke križem. Krščanski socijanci dunajski so se združili v posebnem društvu, v katerem se zavežejo bojkotirati take trgovce, ki razstavljajo nespodobne razglednice, slike, plakate i. t. d. Po naših manjših mestih bili bi menda prisiljeni, naročevati si papirnato blago dunajskih firm, če bi hoteli ravnati enako?

V Nemčiji se je na katoliškem shodu obračala posebna pozornost na razglednice. Umevno! S petimi vinarji si takov strup kupi pravico, priromati v zadnjo vas, v kraje, kamor ne najdejo pot druge slike in knjige dvomljive vrednosti. Storimo tudi katoliški učitelji in učiteljice svojo dolžnost. Nič nam ne bodi premajhno, premalenkostno. Dobra stvar, nedolžnost naše mladine je vredna truda in znoja najboljših iz naših vrst.

Kajpada, „moderni“ nas umeti ne morejo.

Neslana in že precej ponošena fraza „Nedolžnemu je vse nedolžno“ naj nas ne premoti. Tudi meni jo je nek omikanec (?) vrgel v obraz, hoteč me s tem občutljivo osmešiti in užaliti. Takemu porečem v odgovor sicer zelo robato — a prerresnično kitico, ki jo je nekoč prinesel nek katoliški nemški dnevnik:

Vor der Pfütze stand ein Schwein —
„Dem Reinen ist alles rein“
sprach und sprang hinein!

Oprostite, da je izrek tako krepek; a dober je!

T.

D o p i s i.

Iz Ljubljane. † S. Andrea Odlasek. Občutljiva izguba je zopet zadela uršupinski samostan v Ljubljani. V mladostni vnemi, polna nad in načrtov, a tudi popolno vdana v voljo Najvišjega, je dne 14. aprila 1904. učiteljica č. S. Andrea izročila Bogu svojo deviško dušo. — Blaga redovnica je bila rojena 25. septembra 1879. v Št. Vidu nad Ljubljano. Od IV. razreda do zrelostnega izpita je bila vzorna učenka samostanske šole. Dan prvega sv. obhajila je začutila v sebi višje zvanje. — zvesto mu je sledila, dasi so se stariši odločno upirali prošnjam svoje

ljubljenke. A slednjič premagani, so se veselili sreče svoje hčerke, ki je dne 9. septembra 1900. zamenjala posvetno obleko z redovno, in se 14. aprila 1903. posvetila Bogu s slovesnimi obljubami. Ta radostni svatovski dan pač nihče ni mislil, da bo mladi redovnici čez leto dni (14. apr. 1904) — ob isti uri gorela mrtvaška sveča. — Bila je učiteljica samo štiri leta, a njeno delovanje je kazalo, da se docela zaveda svojih dolžnosti. Marljiva in vestna kot je bila učenka, je bila tudi kot učiteljica. Poleg obilnih dolžnosti, ki jih redovnim učiteljicam nalaga samostansko življenje

in šola, je S. Andrea podučevala še glasbo, prišla celo za pero in poslala nekaj metodičnih učnih slik v javnost. Ta skrb za blagor učenk, ta vestnost v dolžnostih je kolikor toliko glodala ob šibki konstituciji blage pokojnice. Vendar ji je ostala šola do zadnjega srčna zadeva. Predno je zbolela, se je z vso vnemo pripravljala za meščansko preizkušnjo in v bolnici je imela le eno in edino željo, da gre zopet v šolo, dokler ni vdanost v voljo božjo utešila vseh zemskih želja. — Č. S. Andrea je z vso odločnostjo stremila po vzoru redovnice-učiteljice, in v tej mladostni gorečnosti je želela umreti. Zнала je vsem vrlinam svoje lepe duše dati neznatno lice skromne vsakdanjosti, le ene ni mogla prikriti: deviška čistost ji odsevala raz obraz. — Ko žalujemo ob prerani izgubi nadepolne učiteljice, se tolažimo z nado, da imamo pri Bogu skrbno priprošnjico.

Z dežele. Nasprotniki šolskih hranilnic hočejo na vsak način utajiti njih veliko vrednost ter sami ne vedó, kje bi še kaj izbrskali, kar bi jim služilo kot orožje proti tej napravi. Tako beremo tudi v zadnji „Popotnikovi“ številki med „Pedagoškimi utrinki“ posnetek iz nekega poročila, „ki ga je izdal ravnatelj neke mestne šole v Harkovu na Ruskem. Mož slovi daleč naokrog kakor priznan pedagog“, pravi pisec teh „utrinkov“; ne pové pa njegovega imena, da bi vsaj poznali tega daleč naokrog slovečega pedagoga. Kaj pa piše ta „priznan pedagog“ oziroma „Popotnikov utrinkar“ o šolskih hranilnicah? „V Rusiji so uvedli to „novotarijo“ pred dobrimi tremi leti. In v oni šoli so torej vpeljali z novim l. 1903 šolsko hranilnico, ki je jako dobro napredovala. V teku enega meseca je brojila že 160 udov, ki so vlagali svoje „prihranke“ na knjižice. Največji prihranek je znašal 5 rubljev, najmanjši 7 kopejk.

— Imenovani ravnatelj, pedagog po božji in človeški volji, se je pa tudi hotel prepričati o koristi te tako hvalisane naprave. Uspeh njegovega opazovanja je bil, da je razpustil to hranilnico. In ta svoj korak je opravičil na višjo oblast sledeče: Dokler ni bilo hranilnice, so otroci donášali svoj predjužnik od doma, a sedaj si pa izprosijo raje denar mesto kruha, in za ta denar si kupujejo hranilne znamke. Kadar so pa lačni, prosjačijo kruh pri součencih. Večkrat se je celo pripetilo, da je eden drugemu ukradel kruh. — Kar so dobili za zvezke, peresa ali svinčnike — pogosto več, kakor so potrebovali — za vse so kupili znamke. Dogajale so se pa še lepše stvari. Želja, kdo bo več prihranil, napotila jih je večkrat do koraka, da so kradli doma starišem denar, razne reči, ki so jih potem prodajali in pričeli so celo — igrati za denar.“ — To so bili razlogi, ki so napotili „priznanega pedagoga“, da je razpustil šolsko hranilnico. „Utrinkar“ pa še dostavlja: „Slovenskemu učitelstvu, privržencem ljudskošolskih hranilnic priporočamo toplo imenovanega ravnatelja v posnemanje; stori tudi ti tako!“ Ne tako hitro, prijatelj! Ko bi nam bil ti povedal, da je bilo med 100 varčevalci, recimo vsaj 10 takih, kakor jih opisuje „priznani pedagog“; no, potem bi se res nekoliko prestrašili; toda tega ni mogel niti tvoj pedagog zapisati. Radi priznamo, da je tudi tu mogoča zloraba; toda, kje pa ni mogoča? Radi bi pa tudi poznali one starše, ki bodo mesto kruha dajali otrokom denar, da si kruh sami kupijo. Denar se dandanes pretežko zasluži, da bi ga starši kar trosili otrokom. Neverjetno je dalje, da bi otroci nosili denar v šolsko hranilnico namesto, da bi kupili zvezke, peresa ali svinčnike, ker tu je v prvi vrsti učiteljeva dolžnost, da energično poseže vmes, ako bi kak navihaneč res

poskušal kaj takega storiti. Če so pa otroci dobili več, kakor so potrebovali, je pa popolnoma prav, da so prebitek shranili, mesto da bi ga izdali za kake nepotrebne in pogosto zdravju škodljive sladkarije. No, kar se tiče tatvine in igranja, je gotovo tudi več kot preveč pretirano. Lahko je mogoče, da tudi na ta način kdo poskusi svojo srečo; toda previden učitelj bo kmalu spoznal takega ptička in hitro dognal, ali je denar pošteno ali nepošteno pridobljen. Drugič si že nihče ne bo več upal nepošteno pridobljenega denarja prinesiti v šolsko hranilnico. — Mi smo bili vedno in smo še tega mnjenja, da so šolske hranilnice neprecenljive vrednosti za vzgojo otrok, ker tu se dejansko uče otroci varčevanja in se odvrtaajo od nepotrebne zapravljanja. Kjer so se upeljale šolske hranilnice, tam se sedaj najmanj polovico denarja manj izda za nepotrebne sladkarije, kakor se ga je pa poprej izdalo, ko še ni bilo hranilnic

Iz Spodnje Idrije. V nedeljo, dne 1. maja t. l., je priredilo spodnje-idrijsko učiteljstvo s šolsko mladino prav ljubko veselico, katere čisti dohodek je namenjen za napravo nove šolske zastave. Prostorna šolska soba II. razreda je bila natlačeno polna domačih in idrijskih gostov, mnogi še v sobi prostora niso dobili in so se morali zadovoljiti s tem, da so skozi odprta vrata gledali iz veže na oder. Vzored veselice je obsegal petje, deklamacije in kratko igro. Vse točke so jako ugajale; učenci in učenke so nastopali jako pogumno, dobro vedoč, da so svoji nalogi kos. Tu ni mesta, da bi navajali vse podrobnosti, dovolj bodi, ako rečemo: vsa čast gosp. nadučitelju gđč. učiteljici, ki sta sestavila tako raznovrsten in zanimiv vzored ter mlade igralce in igralke tako dobro izvežbala. Truda sta imela gotovo mnogo; toda, ker se je s to veselico dosegel zelo ugoden gmoten uspeh, imata lahko veselo zavest, da njun trud ni bil brezuspešen.

Slovstvo.

Dve katehetski knjigi. Prejeli smo dve znameniti knjigi o verouku, ki ju je spisal g. Ferdo Heffler, veroučitelj na ces. kr. moškem učiteljsišču in vadnici v Zagrebu, in založila „Kršćanska škola“. To pot ocenimo le prvo: Metodika za vjerouk u nižem pućkim školoma. (Knjiga I. „Knjižnice za veroučitelje“.) Založila „Kršćanska škola“. — Ta knjiga je pisana v prvi vrsti za učiteljske pripravnike. Da bi bila pa rabna tudi drugim, kateri se niso natančneje učili didaktike, g. pisatelj navaja poglobljena didaktična pravila in kaže, kako naj se uporabljajo pri verouku. Bistveno se ta kateketika seveda ne razločuje od dosedanjih večjih katehetik; nekaj posebnega je le to, da se ozira na novejši pokret na katehetskem polju.

Razdeljena je v 5 delov: I. Bistnost in zadaća obuke u vjeri, II. Povjest obuke u vjeri. III. Ućivo obuke u vjeri. IV. Metoda obuke u vjeri. V.

Primjeri za obuku u vjeri. Prvi del prav kratko poudarja važnost katehetove naloge. Drugi nam v pregledu podaje zgodovina katehetskega pouka, ne preobširno, a vendar za šolske namene dovolj temeljito. Tretji pogori o ućivu, t. j. o katekizmu in bibliji, o liturgiki (koledarju) in evangeliju, o molitveniku in pesmarici. V zagrebški nadškofiji je v rabi Deharbov katekizem in sicer mali za II. razred, srednji za III. razred in veliki za IV. razred. V prvem razredu torej še ućenci ne rabijo katekizma, marveć se uće najlažjih reći na podlagi zgodb po Gruberjevih ćrticah. V tretjem razredu so zaukazane poleg srednjega katekizma in evangelija vse zgodbe stare zaveze, v ćetrtem pa poleg velikega katekizma in evangelija vse zgodbe nove zaveze. (Pać teška naloga!)

Nas posebno zanima IV. del o metodi verouka. Tu se govori a) o ućnem potu (v katerem redu naj se podaje ućivo),

analiza in sinteza, genetična in dogmatična pot); b) o učni obliki (akromatična, erotematična); c) o učnih sredstvih (kako si deca pridobiva in utrjuje znanje, kako se uporabljajo tehična sredstva, slike in šolske table); d) o učni razdelitvi (formalne stopnje), in e) o občnih načelih.

Nekoliko drzna se nam zdi trditev, (str. 66) da je moderna znanstvena metoda: metoda Jezusova. Kar v obče se to ne more trditi, ker je imel Zveličar jako različne poslušavce pred seboj, večkrat zvite učitelje postave (in ravno otrok ne). K večjemu bi se moglo to tako odločno reči o prilikah, pa le o onih, ki jih je Gospod sam razlagal. Sicer pa o katehetskem izvajanju verskih resnic iz dogodkov v evangeliju ne nahajamo zgledov. Povdarjalo se je posebej, da je „gorski govor“ Jezusov zaokrožena kateheza; a novejši razlagalci sploh trdijo, da Jezus tega govora ni govoril v oni sestavi in zvezi, kakor nam je zapisal sveti Matej.

3. Glede na učno pot nam je omeniti, da rabi g. pisatelj besedo analizo in sintezo v ravno nasprotnem zmislu, kakor pa je v navadi pri katehetskem društvu v Monakovem in kakor jo mi rabimo v spisih „Nova pota“. Razlika je tako nastala, da so gospodje v Monakovem bolj mislili na filološko analizo, ki odstavke razkroja v stavke, zložene stavke v posamezne stavke in besede, besede v zloge. Zato so imenovali vrsto, v kateri so spisana katekizmov vprašanja, analitično sostavo, in vsled tega tudi postopanje katehetov, ki pričenjajo s katekizmovim tekstom, ter ga razkrajajo, razlagajo itd., tudi analitično pot. Da bi se pojma ne zamenjavala, radi pristavljajo še pojasnilo: Textanalyse, Textsynthese. — G. pisatelj rabi oboje v logičnem pomenu in reč tudi lepo pojasni. Mimogredé naj pristavim, da so udeležniki katehetskega shoda v Solnogradu sklenili, da bodo odslej vsi pisali v tem zmislu, da bodo torej odslej tudi Monakovci pisali: analizo, kjer so prej pisali: sintezo, in obratno. K temu je menda posebno pripomogel dvorni svetnik Willmann.

Za genetiško pot (str. 54.) bi si želeli primernejših izgledov. Kar je povedano o Marijinem brezmadežnem spočetju ni učna pot, marveč le pot, kako se je končno cerkveno-slovesno določila ta verska resnica. — Enako nejasno je glede glavne zapovedi. Ta je dobesedno vzprejeta iz stare zaveze; le be-

sesta bližnji se je natančneje določila. — Kar je rečeno o sv. maši tudi ni za razlago posebno porabno. Boljši zgled bi bil na primer kako je pojasniti introit (uhod). Že ime je historično; sedanja vsebina je tudi pozneje nastala. (Prvotno: antifona, ves psalm, čast bodi in zopet antifona; pozneje pa se je ohranila mesto vsega psalma le ena vrstica, drugo je ostalo). Posebno primeren zgled bi bil tu nauk o cerkvi, ki so ga že doslej genetično razlagale boljše kateheze. Vsekakor bi bilo treba bolj poudarjati genetično metodo, ki naj bi se uporabljala povsod, kjer je možno.

Na str. 55 se nam ne zdi točno povedano, da se mora dogmatično učiti one resnice, ki se ne dajo izvajati iz sv. pisma, ker se gre tu le za učenje, ne pa za resnico samo, ki se da tudi na drug način nazorno sintetično razjasniti.

c) Med učnimi sredstvi pogrešamo, kar priporočajo vse boljše katehetike, namreč način, kako vplivati na čustva, kako pridobivati voljo za dobro in jo utrjevati v dobrem. Sploh se nam zdi, da se nekoliko premalo poudarja vzgojni moment, probujo notranje in zunanje religioznosti.

d) Formalne stopnje so dobro razložene in pojasnjene z zgledi. Še raje bi bili videli, ko bi se bila že pri teoretični razpravi ena sama celotna kateheza strogo po formalnih stopnjah izdelala in postavila za vzor, ker tako bi najlažje vsakdo sam razvidel prednost ali vzaj opravičenost te ne tako lahke operacije. Bržkone bo pa za prakso katehetom najbolj všeč dostavek (str. 117): „Pokračeni formalni stopnjevi“, zakaj tudi v Monakovem, v rojstnem kraju so jih že zdavno skrčili in udeležniki solnograškega katehetskega shoda menda niso opazili izmed vzornih katehez nobene strogo vmerjene po formalnih stopnjah.

Zgledi v petem delu nas niso popolnoma zalovljivi. Zakaj se ne moremo za Valeriana (str. 125.) tako ogrevati kot g. pisatelj, je že povedal „Slov. Učitelj“. V Monakovem so že dodobra izpredvideli, da je le malo takih katekizmovih resnic, ki bi se dale lahkotno in popolnoma izvajati iz kake biblične zgodbe; začeli so za „psihološko metodo“ rabiti tudi razne druge zgodbe in nazorna sredstva. Ko bi torej Valerianova obveljala in bi hoteli rabiti biblični, ne pa katekizmov zistem, bi prišli v velike zadrege.

Kateheza o osmi zapovedi (str. 126) se nam tudi ne zdi vzorna. Za pojasnilo vprašanja: „Kaj je laž?“ se rabi ne posebno lahka in kratka zgodba o Namanu in njegovem slugi Gieziju. Drugi grehi zoper osmo zapoved se pa obravnavajo kot nekaka postranska pripomba po zgledih iz domačega življenja: „Če Ivan stori to ... Če se Peterčku primeri ...“ Izmed vseh grehov zoper osmo zapoved je namreč najlažje pojasniti laž; otrokom je že tako znana laž, da pač ni treba dolge zgodbe v pojasnilo: Kaj je laž? K zgledu, ki ga g. pisatelj navaja (že povrh zgodbe): „Bi li ti lagav onda, kadar bi se tebi činilo, da udara 10 sati, pa bi ti drugomu i rekao, da je 10 sati, a odbila je na primer 11 sati?“ naj bi prevzel še par sličnih, pa bi zadostovalo. Tem več časa naj bi se obrnilo za pojasnilo drugih grehov zoper osmo zapoved, ki so otrokom manj jasni. Zgodba o hudi Gizejevi kazni je bolj moralnega pomena in naj bi otroke navdala s strahom, da se ogibljejo vsake laži. Dejstvo, da vodilna zgodba ne obsega vse kateheze, marveč le en (tukaj: najneznatnejši) del in je treba še privzemati množico drugih dogodbic v pojasnilo, nekako manjša slavo „nove“ metode in jo privede skoro zopet v „stari“ tir, z edinim razločkom, da je začetek drugačen, torej pot zaobrnjena. Kateheza o zakramentu svete pokore (str. 146.) je očitno predolga in preveč zapletena. Kar tri zgodbe je treba obravnavati: o kralju Davidu in Natanu, o izgubljenem sinu in o Jezusu, ki je povstajenju dal apostolom oblast grehe odpuščati in vse to vkovano v okove 5 formalnih stopenj — je premučno za mlade možgane. Brez jasnega pregleda si ne moremo misliti koristnega pouka. Vse naj bi se obravnavalo na podlagi krasne prilike o izgubljenem sinu (mimogrede se omeni tudi izročitev izpovedne oblasti apostolom, kar mora biti že od poprej znano) in sicer s sodelovanjem obeh razredov, IV. razred naj si prisvoji nauk v celoti, III. pa le lažje reči, kakor jih zahteva manjši katekizem. „Pretresavanje na II. stopnji in vsa III. stopnja lahko izostane, ker tukaj se gre v prvi vrsti za to, da se v jasnem pregledu izlušči iz zgodbe nauk o zakramentu sv. pokore, kakor

ga nudi katekizem. (Prim. Slov. Učitelj št. 26.) K tej katehezi nam je še pripomniti. Trditev, da je Natan odpustil greh Davidu, bi utegnila motiti, češ, da je bil njegov izpovednik, da je bil zakrament sv. pokore že v stari zavezi. Natan je Davidu le sporočil, naznanil, da mu je Bog odpustil. Tudi se nam zdi prevelik saltus, če je (str. 149.) kar naravnost rečeno: „Tko je oprostio grijehe griješnomu sinu? O. Sam Bog. — A Davidu? O. Njegov namjesnik.“ Vsekako bi se za deco, ki ne more tako hitro misliti, morala še pristaviti vmesna misel: „Koga pomeni izgubljeni sin? O. Grešnika. — Koga njegov oče? O. Boga, nebekega Očeta.“

Da smo se pri tej knjigi toliko časa pomudili, je znamenje, da jo visoko čislamo. Priznati moramo, da je marljivo in skrbno sestavljena in da ima g. pisatelj veliko vnemo za prevzvišeni predmet, kateremu je namenjena. Četudi se morda praktično ne bodo mogla popolnoma izvesti vsa načela, katera zastopa (zlasti pri nas ne), vendar bo brezdvomno na korist vsakemu katehetu, ako jo pazljivo prouči. Toplo jo torej priporočamo tudi slovenskim katehetom, zlasti radi mnogih zgledov, s katerimi se pojasnjujejo teoretična pravila. (Cena: broš. 1'20 K., vez. 1'60 K.) K.

Knjige „Hrvatskega pedagoško-knjževnega zbora za l. 1903 so izšle. Člani „Slovenske Šolske Matice“, ki so vplačali tudi polovico letnine (1 K) „Hrv. ped.-knjiž. zbora“, so letos dobili sledeče knjige: 1. Pedagojska enciklopedija“. Ureduju Stjepan Basariček in Tomislav Ivkanec. Knjiga I. Sveska IX. Indukcija i dedukcija — Kant Emanuel. 2. Knjižnica za učitelje. Knjiga XLI. Gabrijel Compayré, Intelektualni i moralni razvitak djeteta. Prevela Jelica Belović-Bernadzikowska. 3. Knjižnica za mladež Knjiga XLIV. Nevenčice. Priče i pripovijetke za mladež. Napisao Ivan Devčić. (Sa 12. slika.) Knjige „Hrv. ped.-knjiž. zbora“ vsem članom „Slov. Šolske Matice“ kar najtopleje priporočamo.

Spominski listi iz zgodovine c. in kr. pehotnega polka št. 17 vitez pl. Milde. Po rokopisni polkovni zgodovini in drugih virih sestavil Anton Funtek. Na Dunaju. V c. kr. zalogi šolskih knjig. 1903.

Šolske vesti.

Razpisane učiteljske službe. Na mestni slovenski osemrazrednici pri sv. Jakobu v Ljubljani je popolniti stalno mesto učiteljice. Prošnje do 15. maja 1904 na c. kr. mestni šolski svet v Ljubljani. — Na dvorazrednici v Stopičah je popolniti nadučiteljsko mesto. Prošnje do 20. maja 1904 na c. kr. okr. šol. svet v Novem mestu. — Na enorazrednici v Gor. Sušicah je stalno oziroma začasno popolniti mesto učitelja-voditelja. Prošnje do 20. maja 1904 na c. kr. okr. šol. svet v Novem mestu. — Na štirirazrednici v Cirknici je popolniti moško učno mesto. Prošnje do 18. maja 1904 na c. kr. okrajni šolski svet v Logatcu. — Na dvorazrednici v Tržišču je popolniti nadučiteljsko mesto. Prošnje do 20. maja 1904 na c. kr. okr. šol. svet v Krškem. — Na tri-razrednici v Šmarju je z začetkom šolskega leta 1904/5 stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 26. maja 1904 na c. kr. okr. šol. svet v Ljubljani. — Na štirirazrednici v Kostanjevici je stalno ali začasno popolniti učno mesto. Prošnje do 20. maja 1904 na c. kr. okr. šol. svet v Krškem. — Na štirirazrednici v Radčah je stalno ali začasno popolniti učno mesto. Prošnje do 20. maja 1904 na c. kr. okr. šol. svet v Krškem. — Na novo razširjeni dvorazrednici v Naklem je popolniti nadučiteljsko in učiteljsko mesto. Prošnje do 25. maja 1904 na c. kr. okr. šol. svet v Kranju. — Na dvorazrednici v Kranjski gori je stalno popolniti nadučiteljsko mesto. Prošnje do 31. maja 1904 na c. kr. okr. šol. svet v Radovljici.

Važna razzodba. Šleski učitelji, ki so morali dalj časa supilirati, so opetovano prosili šleski deželni šolski svet, da jim dovoli kako remuneracijo za njihovo na-

mestovanje. Deželni šolski svet pa je vsako prošnjo odbil sklicevaje se na § 51 državnega šol. zak., ki pravi, da se mora učitelju le tedaj posebej plačati kadar poučuje nad 30 učnih ur na teden. Proti takemu tolmačenju zakona so pa dotični učitelji vložili rekurz na naučno ministrstvo, katero je upravičeni pritožbi tudi ugodilo. S tem je pa tudi končno določeno, kaj je umeti pod „normalno učno zaveznostjo“. Najvažnejša mesta te razzodbe se glase: „Naučno ministrstvo se ni moglo pridružiti nazorom šleskega deželnega šolskega sveta, da bi se ob nadomestovanjih plačale le tiste ure, ki presegajo po § 51 drž. šol. zak. določeno število 30 tedenskih ur; temveč naučno ministrstvo se je pridružilo mnenju, da se pod „normalno učno zaveznostjo“ razume število onih učnih ur, ki so določene po odobrenem učnem načrtu dotične šole.“

Učiteljske izpremembe. Provizorični učitelj g. Frančišek Fabinc na Jesenicah je imenovan definitivnim. Provizorična učiteljica gdč. Matilda Gorjanc pride za definitivno učiteljico v Koprivnik. Zaradi bolezni je dobila daljši odpust učiteljica gdč. Marija Škrjanc v Zagorju. Nadomešča jo g. Ciril Požar iz Mirne Peči. Namesto obolelega nadučitelja v Domžalah, g. Fran Pfeifferja, je poverjeno vodstvo ondotne šole učiteljici gdč. Mariji Jamšek, na njeno mesto pa pride absolvirana učiteljska kandidatka gdč. Gabrijela Šimenec. Gdč. Margareta Cacak, suplentka na šoli pri sv. Kunigundi pri Mariboru pride za provizorično učiteljico v Šmarje pri Ljubljani. Učitelj g. Fran Kete v Ribnici bo supliral na dvorazrednici v Banjaloki. Učiteljski pripravnik g. Ivan Jonke iz Mo-

zelja je postal pomožni učitelj v Dolgi vasi, okraj Kočevje. Na dopustu bivajočo učiteljico gdč. Ano Kaiser v Ribnici b nadomestovala gdč. Grebenc iz Dobropolj. Imenovani so: g. Fran Verbič za Jesenice, gdč. Marija Marolt kot voditeljica šentjakobske dekliške šole v Ljubljani; gdč. Gizela Ekel za Novo mesto, g. J. Bregar za Šiško in gdč. Amalija Prevec za Koroško Belo. Provizorična učiteljica gdč. Frančiška Valenčič v Knežaku je imenovana za definitivno učiteljico istotam. Pomožna učiteljica v gluhonemnici v Ljubljani gdč. Marija Drenik je imenovana za definitivno učiteljico v Branskem Kalu. Učiteljica gdč. Leontina Murgel v Srednji vasi je predstavljena na dekliško šolo v Kočevju. Za ravnatelja na deški meščanski šoli v Mariboru je imenovan definitivni meščanski učitelj istotam g. Viktor Filipček. Za učitelja v Lagenu je imenovan provizorični učitelj v Novi cerkvi g. Mihael Slemenšek; na šoli v Tepini provizorični učitelj gospod Jožef Gosak. Za učiteljico na utrakvistični šoli v Brežicah je imenovana učiteljica iz Artič gdč. Olga Mazi, za učiteljico pri sv. Martinu pri Gornjem gradu provizorična učiteljica istotam gdč. Kristina Volc. — Za nadučitelja v Kozani je imenovan g. Rajmund Gradnik, dosedanji tamkajšnji učitelj. — Za možna učitelja sta določena vpokojeni nadučitelj gosp. L. Dovžan v Čačah in g. J. Drešer v Krčanjah za Pustrico.

Nove šole. Krajni šolski svet pri svetem Petru v Ljubljani je kupil svet za zgradbo novega šolskega poslopja in sicer pri Obrijah. — Namesto zaslinih šol se bodele ustanovili redni šoli v Lipoglavu in pri sv. Katarini (v Topolu). — Cesar je dovolil, da sme nova šola na Skaručini nositi njegovo ime. — Novo trirazredno šolo bodo zidali v Podljublju.

Razširjene šole. Štajerski dež. šolski svet je sklenil razširiti petrazrednico v Šoštanju v šestrazrednico in dvorazrednico v sv. Jerneju v trirazrednico. — Šola v Črni dobi podružnico v Podpeči.

Upokojeni so: Nadučitelj g. Jernej Črne v Šmartnem pri Litiji; deželni meščanski učitelj g. Martin Novak v Celju; nadučitelj gosp. Luka Kožuh pri sv. Martinu na Paki, učitelj in vodja gospod M. Kováč v Lipaljavasi in začasno g. Adolf Lanbacher.

Koroški deželni šolski svet je v svoji seji z dné 8. aprila t. l. določil, da se poveri krščanski nauk na ljudski šoli na Vratih pri Podkloštru posvetnim učiteljem.

Nov šolski učni red. Koroški deželni šolski svet je v seji z dné 8. aprila t. l. sestavil poseben odsek za vpeljavo novega šolskega učnega reda

Osebnostna vest. Cesar je imenoval ravnatelja na učiteljski šoli v Kopru, g. Viktorja Bežeka udom istrskega deželnega šolskega sveta.

Okrajna učiteljska konferenca za kranjski okraj bode dné 7. julija t. l. v Škofji Loki. Poleg običajnih točk sta na dnevnem redu sledeči točki: 1. Podrobni učni načrti za ponavljalne šole v smislu okrožnice c. kr. deželnega šolskega sveta z dné 25. februarja 1904, št. 409. (Ta referat mora izdelati vsaka šola in ga poslati do 15. junija c. kr. okr. šol. nadzorniku.) 2. Obravnavanje šolskih zamud. (Poročevalec J. Kragl v Trziču.)

Razpisane učiteljske službe. Na štiri-razrednici v Šmartnu pri Litiji je popolniti stalno ali začasno nadučiteljsko mesto. S to šolo je združena tudi obrtna šola. Prošnje do 20. maja 1904 na c. kr. okr. šol. svet v Litiji. — Na petrazrednici v Postojni je popolniti moško učno mesto. Prošnje do 1. junija 1904 na c. kr. okrajni šolski svet v Postojni.

Iz učiteljskih društev.

Podružnica »Slomškove zveze« v Idriji. Dne 5. maja t. l. je priredila naša „Podružnica Slomškove zveze“ prvi letošnji zlet in sicer v prijazni Črni vrh. Že četrto leto iprireja naša podružnica zborovanja v Idriji in njeni okolici, toda tako mnogoštevilno se njeni člani še pri nobenem niso sešli, kakor to pot. Kot društvo učiteljev, katehetov in šolskih prijateljev smo želeli zborovati v šolskih prostorih; toda gospod nadučitelj nam je s precej nerodnim — malce po neresnici dišečem — utemeljevanjem zabranil vstop v šolske prostore. No, zaradi tega nismo bili prav nič v zadregi, ker nam je g. župnik drage volje preskrbel drug prav primeren prostor. Glavni namen tega zborovanja je bil razgovor o referatu za prihodnjo okrajno učiteljsko konferenco: »Risanje v ljudski

šoli z ozirom na zahteve sedanjosti.« Poročevalec J. Novak je na kratko podal svoje nazore o risarskem pouku, zlasti je naglašal, naj se risanje po stigmah popolnoma opusti, povsod pa naj se uvede risanje po naravi. Da se je v zbranih vzbudilo zanimanje za predmet, je najboljši dokaz živahna debata, ki je sledila poročevalčevim izvajanjem. Ker so si nazori o nekaterih točkah kljub dokazom in protidokazom še vedno nasprotovali, bode gotovo tudi pri okrajni konferenci še mnogo govorjenja o prepornih točkah. — Končno se je sklenilo, da bodi prihodnje zborovanje dne 16. junija t. l. v Žireh. — Med veselo zabavo, ki je nato sledila, spomnili smo se tudi dr. Lampetovega spomenika, katerega nameravajo prihodnje leto postaviti v Črnem vrhu.

Drobtine.

Društvo „Pripraviški dom“ je imelo 21. aprila t. l. svoj občni zbor. Podpredsednik, prof. J. V o d e b, je naznanil, da se je odpovedal dosednji predsednik, preč. g. dekan Z a m e j i c, ki je bil po § 6. društvenih pravil od prevz. knezoškofa izvoljen, in predlagal, da naj preblagemu prijatelju in pospeševalju našega društva zborovalci izreko prisrčno zahvalo. Mesto njega je prevzviš. knezoškof določil kanonika g. A n d r. K a l a n a. V razsodništvo in za pregled računov so bili izvoljeni vsi poprejšnji.

Nato je poročal g. tajnik o društvenem delovanju v preteklem letu. Društveno premoženje se je v preteklem društvenem letu pomnožilo za 5098 K 38 h, dasi se je za ubožne dijake zopet potrošilo 400 K. S tem je društveno premoženje narastlo

na 37.242 K 49 h. Gospod tajnik je po-tožil, da je zanimanje za društvo še vedno premajhno in da se posebej društvena lista „Vrtec“ in „Angelček“ ne širita tako med slovensko mladino, kakor bi bilo želeli; zato tem toplejša zahvala onim mladinoljubom, ki ju podpirajo duševno in gmotno. Udnina tudi ne prihaja redno, čeravno se je g. tajnik s prošnjo in knjižico „Iz raznih stanov“ obrnil do mnogih mladinoljubov.

Mi se tej prošnji pridružujemo in svojim somišljenikom nujno priporočamo to društvo, ki bode, kakor je upati, v kratkem času pričelo svoje delovanje na širši podlagi. Seveda glavni pogoj temu je denar. Podpirajte torej sami kar najkrepkeje in pomagajte tudi z živější agitacijo. Povsod, kjer je šolstvo na višji

stopinji, imajo učiteljske seminare, zakaj dobra vzgoja vzgojiteljev je vspešnemu šolstvu prva podlaga.

Regulacija učiteljskih plač v Trstu. Vsled sklepa magistrata se zboljša vsem občinskim uradnikom in učiteljstvu gmotno stanje. Glavne točke tega sklepa se glase: 1.) Službena leta se znižajo od 40 na 35. 2.) Stanarina se vsteeje v penzijo. 3.) Vsi občinski uradniki, torej tudi učitelji, imajo pravico v slučaju bolezni poslužiti se v bolnišnici II. razreda, a plačati za III. razred. 4.) Učiteljicam, ki se omože, se dovoli odškodnina v razmerju službenih let. Ta odškodnina znaša: a) od 5—9 let službe s pravico do pokojnine dve tretjini celoletne plače; b) od 10—14 let službe enoletna zadnja plača; c) od 15 do 19 let službe eno in pol letne zadnje plače in d) od 20 let službe dalje dveletno vsoto zadnje plače.

Dolgo šolsko leto. V Pruski Šleziji se pričinja šolsko leto na cvetno nedeljo. Ker bo pa leta 1905. velika noč šele dne 23. aprila, bo torej letos o veliki noči pričeto šolsko leto trajalo 55 tednov.

Katoliško šolstvo na Kitajskem V apostolskem vikarijatu Kiangnan deluje v šolah poleg (okoli 140) jezuitov 30 izprašanih domačih učiteljev in preko 100, deloma evropskih, deloma domačih redovnic. V Südschantung je 243 ljudskih šol z 2630 učenci, 6 sirotišnic s 635 otroki, 1 penzionat in 1 dekliška šola (Tsingtau). Kakor povsod, tako dela tudi tu protestantizem konkurenco katoličanstvu, zlasti pa v šoli.

Jubilej ces. kralj. gluhonemnice. Dne 21. aprila t. l. je praznovala c. kr. gluhonemnica v IV. dunajskem okraju svojo 125letnico.

Nemško katoliško učiteljstvo v Rimu. Na velikonočni ponedeljek so bili zastopniki katoliške učiteljske zveze za Nemčijo — 32 učiteljev — sprejeti od Nje-

gove Svetosti Pija X. v privatni avdijenci. Prejeli so apostolski blagoslov zase, za njih svojce in njihovemu varstvu izročene otroke. Naslednjo sredo je bilo vsem dovoljeno biti pri sv. maši, ki jo je daroval sv. Oče, ter so vsi prejeli iz papeževih rok sv. obhajilo.

Kongres za elementarni pouk. Belgijska učiteljska zveza namerava v septembru l. 1905. ob priliki splošne razstave v Lüttichu prirediti ravnotam mednarodni kongres za elementarni pouk.

Katol. šolsko društvo šteje 52.959 udov v 368 župnijskih podružnicah. V letu 1903 je priredilo 900 zborovanj in 274 večernih predavanj.

Dom katoliških učiteljic na Dunaju. Nadvojvodinja Marija Josipina je prevzela pokroviteljstvo društva za ustanovitev in vzdrževanje „Doma katoliških učiteljic“.

I. mednarodni shod za šolsko higijeno. Velikonočni torek je zboroval v Norimberku mednarodni shod za šolsko higijeno, prvi te vrste. Zborovalcev je bilo do 1500. Zastopane so bile vse kulturne države sveta. Pokrovitelj princ Ludovik Ferdinand Bavarski je osebno otvoril shod. Predsednik pripravljavnega odbora, profesor dr. Griessbach (Mühlhausen), je pozdravil zborovalce, nato pa so se začela znanstvena predavanja. Prvi je govoril vseučiliški profesor dr. Herman Cohn (Vratislav): „Kaj so že storili zdravniki očesnih bolezni za šolsko higijeno in kaj morajo še storiti?“ Temeljito je razpravljaj govornik o vzrokih kratkovidnosti. Paziti je treba posebno, da otroci preveč ne sklanjajo glave. Pri tem pa se največ opravi s poukom in opominjevanjem. Važno je tudi vprašanje o pokončni in ležeči pisavi, dalje vprašanje, ali bi se ne dale tablice nadomestiti s črnilom; pisava s črnilom je bolj vidna in torej pri nji otroku ni treba tako sklanjati telesa.

Popoludne je zborovalo najmanj od delkov. Najzanimivejša so vprašanja, ki so se razpravljala v oddelku za higijeno pouka in učnih sredstev. Zdravnik za živčne bolezni dr. Benda (Berolin) je govoril, kako bi bilo treba omejiti naloge na višjih šolah. Posamezne države naj bi se zedinile glede učnih ciljev, ker samo en narod z ozirom na druge tega ne more storiti. Zdravstveni, vzgojeslovni in dušeslovni vzroki zahtevajo, da se odpravi zrelostni izpit. Dobro bi bilo, če bi se uvedle posebne pomožne šole za manj nadarjene. Duševne moči se morajo večkrat popolnoma razbremeniti. Nedelja naj bi bil res prost dan, tako da bi se v ponedeljek ne zahtevalo nikakih nalog.

O telesnem razvoju otrok v prvih šolskih letih je govoril dr. Quirsfeld (Rumberg v Avstriji). Predno se otroci sprejmejo v šolo, bi se morali preiskati, ali so za šolo že godni ali ne. Vzgojitelji naj bi nikdar ne pozabili načela, da mora med telesnim in duševnim razvojem otrokovim vedno vladati ravnotežje.

O zobni higijeni v šoli je razpravljajl graški zobozdravnik dr. Kielhauser. V Gradcu je preiskal več razredov in našel je pri tem, da je bilo v nekaterih do 82 odstotkov učencev z bolnimi zobmi. To je gotovo velik zdravstven nedostatek. Za zobno higijeno se je do sedaj v šoli storilo premalo. In vendar bi bilo to tako potrebno. V razredu sedita večkrat $\frac{2}{3}$ učencev z bolnimi zobmi, pri nekaterih so zobje taki kot razvaline, zobno meso je uneto, otekline se jim gnoje, učenci z bolnimi zobmi izdihavajo ostudno sapo in učenci ter učitelji morajo v takem vzduhu prebiti cele ure. Država je dolžna, tem nedostatkom odpomoči. Nastavili naj bi se šolski zobozdravniki ali — če bi državne blagajne tega ne dopuščale — naj bi se na srednjih šolah zahtevalo vsako leto spričevalo kakega zobozdravniku, da

so zobje zdravi. Glede ljudskih šol predlaga dr. Jensen, naj se napravijo šolske klinike za zobe.

Drugi dan je govoril o zdravstvenem pouku učiteljev prof. dr. Wernicke (Brunšvik), ki je podal sledeče vodilne misli: 1.) Zdravstveni pouk je potreben vsem učiteljem. 2.) Obsega naj: a) Anatomijo in fiziologijo človeškega telesa, b) šolske bolezni, c) šolska poslopja, igralni prostor itd., d) navodila, kako naj se poučuje, da se ne bo oviral telesni in duševni razvoj otrok, e) navodila, kako naj se poučujejo o higijeni učenci, 3) Poučevali naj bi se o higijeni s predavanji in s praktičnimi vajami, in sicer kandidatje že na pripravnicah, učitelji v posebnih tečajih. 4) Šolska higijena naj se uvede pri izpitih kot obvezen predmet.

Prof. dr. Juba (Budimpešta) je govoril o internatih. Ti imajo po mnenju govornikovem za tuje učence v zdravstvenem in npravnem oziru mnogo prednosti, nevarni pa so zaradi razširjanja nalezljivih bolezni. V tem oziru je treba zdravnikom odločnega nastopa.

Prof. dr. Leubuscher (Meiningen) je govoril o nalogi, ki jo ima v zdravstvenem oziru glede šol država, dr. Schmidt (Bonn) in telovadni nadzornik Möller (Altona) sta pa razpravljala o telovadnih in mladinskih igrah.

Stališče žene in družine do šolske higijene je obravnaval nek drug oddelek. Razpravljalo se je o sledečih točkah, ki sta jih razvile gospa prof. Krukenberg (Eisenach) in gdčna Sumper (Monakovo): 1.) Treba je vzbuditi v ženskih krogih razumno zanimanje za šolsko higijeno; ker a) večkrat uniči družina vspeh in vpliv šolsko higijeničnih odredb, b) pa si obratno tudi družina brezuspešno prizadeva, da bi vzgojila telesno in duševno zdrave otroke, če ne sodeluje z njo šola. 2.) Želeti je, da vstopijo izkušene žene (matere)

in učiteljice) v komisije in kuratorije dekleških šol. 3.) Na dekliških šolah naj bi se nastavile šolske zdravnice. 4.) Na deških kot dekliških šolah naj se ne samo zadnje šolsko leto ampak že od prvega šolskega leta dalje poučuje zdravstveni pouk.

Med raznimi drugimi govori je bil posebno zanimiv govor zdravnika za živčne bolezni dr. Feser-ja (Monakovo) o živčnih boleznih in slabumnosti pri otrocih. Slaba nadarjenost pri dobri otrokovi volji toda napačni vzgoji vodi prav lahko do živčnih bolezni. Kot slaboumen se večkrat smatra otrok, ki je bolan na živcih in pri tem morda še boječ. Zato je pa treba imeti več ozira na otroke, ki so bolni na živcih. Treba bi bilo pri šolah internatov, v katerih bi se mogli začasno opazovati in zdraviti slaboumni otroci ubožnejših slojev.

Tretji dan so bila posebno zanimiva predavanja o posebnih šolah. Poročal je dr. Sickenberger, ki je podal sledeče vodilne misli: 1.) Sposobnost otrok za pouk je iz mnogovrstnih razlogov tako različna, da je — kot kaže statistika — nemogoče vse otroke po istem načrtu, po isti metodi privedi do istih učnih ciljev. 2.) Da pa tudi manj sposobni otroci dosežejo ono stopnjo omike, ki je primerna njihovi nadarjenosti, je treba zanje posebnih odredb, ki se ozirajo na posamezne vrste učencev. 3.) Učenci jedne šolske skupine, naj bi se delili v tri vrste: a) v bolj nadarjene. b) v srednje nadarjene in c) v slabo nadarjene. Te vrste pa se iz vzgojnih in нравnih ozirrov ne smejo ločiti na zunaj, nanje naj se ozira le pri notranji razdelitvi kake šolske skupine.

Zanimiva so bila tudi predavanja o šolskih zgradbah na deželi. Pred vsem so poudarjali zdravniki, da se načrti za šolske zgradbe ne napravljajo vedno razumno. Država naj bi preskrbela konkurenčnim potom nekake vzgledne načrte za šolske zgradbe. Ti načrti bi dajali ob-

činam navodila, kako naj se grade krajevnim razmeram primerne šolske zgradbe, katerim bi se v higijeničnem oziru ne moglo oporekati.

Pri takih načrtih bi bilo treba posebno paziti na sledeče točke: 1.) Dohod do šolskih prostorov naj bi bil drug kot do učiteljevega stanovanja, 2.) Primeren prostor naj bi se odločil za otroke, ki ostajajo čez poldan v šoli. 3.) Šole naj bi se zidale tako, da se pozneje lahko še pomnože učni prostori. 4.) Učitelj naj bi imel primerno stanovanje v šoli. 5.) Mnogo pozornosti zahtevajo tudi stranišča. Paziti je treba, da otroci ne nanosijo v šolo nesnage s cest. Po nekaterih šolah v okraju Weilheim dobi vsak otrok v začetku šolskega leta s posebno številko zaznamenovane čevlje iz klobučine, katere obuje, predno gre v učno sobo.

Drugi shod za šolsko higijeno bo leta 1907. v Londonu.

Častnim občanom je izvolil občinski odbor v Vel. Poljanah gospoda Štefana Francelja, učitelja v p., v zahvalo za mnoge dobrote, ki jih je tekom let naklonil svojim rojakom, predvsem novi župni cerkvi sv. Jožefa. Častitamo!

Število zdravnikov v Avstriji. Leta 1903 je bilo v Avstriji 11.339 zdravnikov. Na 10.000 prebivalcev pride 4,3 zdravnika.

Ureditev plač francoskega ljudsko-šolskega učiteljstva. Proračunski odsek senatske zbornice je sprejel zakon, ki ureja plače ljudskošolskega učiteljstva. Vsak učitelj mora dovršiti pripravnico. Plača začasnega učitelja je 1000 frankov, a plače stalno nastavljenega učiteljstva se dele v pet razredov in sicer: 1200, 1500, 1800, 2000 in 2200 frankov.

Društvo za ustanovitev katoliške univerze je zborovalo dné 31. januarja t. l. v Solnogradu. Premoženja ima nad 1.700.000 kron. V minolemu letu se je

nabralo 188.272 kron, Dunaj je prispeval k tej vsoti z zneskom 21.264 K 54 h.

Skupščina učiteljev za slepce se vrši od 2. do 5. avgusta t. l. v Haale ob Saali.

Koliko ljudskih šol imajo posamezne evropske države. Francija 84.300, Rusija 81.600, Italija 59.530, Nemčija 59.000, Avstrijsko-Ogrska 39.600, Vel. Britanija 31.800, Špansko 30.100, Švedsko 11.720, Belgija 6700, Norveško 6200, Portugalsko 5640, Švica 5120, Bolgarsko 4810, Nizozemsko 4550, Rumunsko 4060, Grško 3420, Dansko 3000, Srbija 1110.

Koliko učencev pride povprečno na eno ljudsko šolo. V Veliki Britaniji 220, v Avstrijsko-Ogrski 164, na Nizozemskem 161, v Nemčiji 136, v Belgiji 116, na Danskem 103, v Švici 101, v Srbiji 91, na Bolgarskem 81, na Rumunskem 80, v Franciji 66, na Švedskem 63, na Španskem 61, na Grškem 53, v Rusiji 53, na Norveškem 52, v Italiji 44, na Portugalskem 42.

Prva ženska v okrajnem šolskem svetu. V moravski občini Frankstadt je bila prvič v Avstriji izvoljena v okrajni šolski svet ženska: učiteljica Fialka Glavarstvo ni hotelo potrditi volitve, toda moravsko namestništvo je volitev potrdilo.

Rekord v izdavanju zakonov. Dne 19. maja 1903 je izšel v Meklenburg-Strelitz tale ukaz: „Učitelji na kmetih,

ki izvršujejo kako obrt brez pomočnikov, ne plačajo nikakega obrtnega davka.“

Pospeševanje plavanja. Naučni minister je izdal odlok na vse deželne šolske oblasti, naj iste vse potrebno ukrenejo, da se bodo šolski otroci in učiteljski učili plavanja. V ta namen naj se dovolijo posameznim državnim učiteljskim primerne subvencije iz državnih sredstev. Naučni minister izraža tudi nado, da bodo tudi učitelji pospeševali pouk v plavanju, pa ne le s tem, da bi isto otrokom priporočali in jih k temu priganjali, temveč da bodo po potrebi tudi sami prostovoljno prevzeli vodstvo in nadzorstvo plavalnih vaj. — Ob enem se bo za učitelje in učiteljske izdal spis o važnosti plavanja in o tem, kako je mogoče otroke v tem tudi skupno poučevati.

Izdatki avstrijskih vseučilišč so bili leta 1903. sledeči: Dunaj 3,263.972 K, Gradec 1,287.083 K, Inomost 1,123.900 kron, Praga (češko in nemško vseučilišče) 2,275.100 K, Lvov 968.316 K, Krakov 1,328.418 K, Črnovice 382.000 K. Vsa avstrijska vseučilišča so stala prošlo leto 11,700.202 K.

Dvojni pravopis. Vojno ministrstvo je izdalo posebni pravopis za vojaške šole. Knjiga, obsegajoča ta pravopis, ni izšla v ces. kr. zalogi šolskih knjig, temveč v privatni knjigarni. Cena 1 K 30 h.

„Slovenski učitelj“ izhaja enkrat na mesec (15.).

Cena mu je na leto 4 K, na pol leta 2 K.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.

Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.